

การศึกษาภาวะผู้นำและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

A Study of Leadership and Leadership Development Guidelines of School
Administrators in the 21st Century under Sukhothai Primary Educational
Service Area Office 1

สุกัญญา เกิดอินทร์¹ นิคม นาคอ้าย² และสมหมาย อำดองกลอย³
Sukanya Kerd-int, Nikom Nakai and Sommai Aomdonkloy

Received: December 20, 2022

Revised: March 18, 2023

Accepted: March 26, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 388 คน จำแนกเป็นผู้บริหารจำนวน 103 คน ครู จำนวน 285 คน และสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้บริหาร ครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ทักษะการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ

¹⁻³ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม; Phibulsongkram Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: bravouniformalpha@hotmail.com

ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก และการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ทักษะทางความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม อยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) เปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้แสดงศักยภาพ 2) สร้างขวัญกำลังใจ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน 3) ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น 4) กำหนดให้เป็นมาตรฐานหนึ่งในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน 5) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะ Digital Literacy 6) สร้างความตระหนัก ให้มีการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน 7) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมารยาท กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560

คำสำคัญ: การพัฒนาภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำ, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the leadership of school administrators in the 21st century under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1; and 2) to study the leadership development guidelines of school administrators in the 21st century under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1. The samples used in this research were 388 administrators and teachers in schools, divided into 103 administrators, 285 teachers by Stratified Random Sampling. The instrument used for data collection was a 5-point estimation scale questionnaire. Statistics used for data analysis were mean and Standard Deviation. The results of the research revealed that 1) administrators and teachers had opinions about the leadership of school administrators in the 21st century under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1, overall at a high level. When considering each side, it was found that the aspect with the highest mean was teamwork and participation skills at a high level, followed by effective communication skills at a high level and vision at a high level. The aspect with the lowest mean was creative and innovative skills; and 2) leadership development guidelines for school administrators in the 21st Century consisted of 1) giving administrators an opportunity to show their potential,

2) creating morale and work motivation, 3) encouraging school administrators to develop themselves through higher education, 4) setting a standard for clear performance and providing a performance assessment, 5) organizing workshop on developing digital literacy skills, 6) raising awareness, 7) providing training on etiquette, laws related to the Computer-Related Crimes Act B.E. 2560.

Keywords: Leadership Development, School Administrators, Leadership, 21St Century

บทนำ

โลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่รุนแรง องค์กรต่าง ๆ จะต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่ดำเนินไป การขับเคลื่อนองค์กรต้องอาศัยการมีผู้นำที่ดีและเก่ง มีความรู้ มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดทิศทางองค์กร เพื่อให้ทีมงานผู้ตามเป็นผู้ที่เดินอยู่ในทิศทางที่ผู้นำกำหนด หากผู้นำกำหนดทิศทางผิด ไม่มีภาวะผู้นำที่ดีเหมาะสมกับยุคสมัยแล้วเส้นทางแห่งความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้ยาก ทีมงานผู้ตามย่อมเกิดความสับสนในการปฏิบัติอย่างแน่นอนและในที่สุดองค์กรย่อมแตกความสามัคคี ในทางตรงกันข้ามหากผู้นำมีภาวะผู้นำที่ดีสอดคล้องกับยุคสมัยย่อมทำให้ทีมงานผู้ตามยอมรับ เกิดความศรัทธาและมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ จนสามารถนำทีมงานทั้งหมดไปสู่เส้นทางแห่งความสำเร็จตามเป้าหมายได้ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2561)

ในด้านของการศึกษามีการปฏิรูปการศึกษาตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) อันส่งผลต่อระบบบริหารและการจัดการ มีการกระจายอำนาจทั้งในด้านบริหารและด้านวิชาการลงสู่ระดับท้องถิ่นมากขึ้น ชุมชนเข้ามามีส่วนในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาในท้องถิ่น มีการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความแตกต่างของท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง สำหรับสถานศึกษาจะมีบทบาทในการจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ (School Based Management) จึงจำเป็นที่จะต้องมีการมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และมีครู บุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ ในการจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม “ผู้บริหารสถานศึกษา” ทำ

หน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นกุญแจสำคัญแห่งความสำเร็จ เพราะนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจของสถานศึกษาแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นจุดเชื่อมของนโยบายกับการปฏิบัติที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องคุณลักษณะที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนให้มาร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้บรรลุผล (ชนิดาภา แสงบุญอนันต์, 2561)

รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา โดยยุคปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ตัวแปรที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา คือกุญแจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่ยั่งยืน ซึ่งนักการศึกษาทั้งหลายต่างมีทัศนะตรงกันว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะภาวะผู้นำ เป็นผู้นำทีมแห่งการเรียนรู้เป็นผู้นำทางวิชาการมีความเป็นมืออาชีพ สามารถบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลทั่วทั้งองค์กร สร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม สามารถเชื่อมโยงสภาพปัจจุบันและภาพอนาคต มุ่งพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำองค์กรจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารงาน บริหารตนเอง และบริหารบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (กรรณิการัตนอมนต์, 2559) ผู้บริหารเป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา รวมทั้งความสามารถในการระดมและใช้ทรัพยากรเพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน นำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาเพราะผู้บริหารเป็นผู้นำ สถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน ตลอดจนต้องมีภาวะผู้นำ เพื่อนำสถานศึกษาบรรลุมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด (ธีรดา สืบวงศ์ชัย, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรา 27 ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ที่ระบุว่า ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาและมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม ดูแลให้การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการตามที่ ก.ค.ศ. และ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษากำหนด พิจารณาเสนอความดีความชอบของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา

ให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การจัดทำมาตรฐาน ภาระงานสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา รวมถึงมาตรการที่ให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและมีหน้าที่พัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคของการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ประเทศไทยกำลังทำหายุกับการเปลี่ยนแปลงไป สู่ยุค “ประเทศไทย 4.0” หรือ “ไทยแลนด์ 4.0” ซึ่งต้องอาศัยฐานการพัฒนาไปสู่เป้าหมายในอนาคตโดยอาศัยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับเป็นฐานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความพร้อมในการบูรณาการ (Integration) ทักษะ (Skill) ความรู้ (Knowledge) คุณลักษณะ (Trait) นิสัย (Habit) และทัศนคติ (Attitude) จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษายุคใหม่และเพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในองค์กรสถานศึกษายุคใหม่ให้สามารถบรรลุเป้าหมายการปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศไปสู่อนาคตที่ยั่งยืน (บุญช่วย สายราม : 2561)

จากสภาพที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ล้วนเป็นผลมาจาก ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 แต่จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2562 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบได้ว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในคะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่ มีผลคะแนนต่ำกว่าระดับประเทศ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการ

วิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 1,225 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 103 คน ครูผู้สอน จำนวน 285 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จของเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รายด้านกำหนดแปลผลช่วงคะแนนเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และสรุปผลการวิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยการบรรยายประกอบตาราง

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้นำด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2 ด้าน คือ 1) ทักษะทางความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และ 2) ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล นำมาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อรวบรวมเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 สรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การมีวิสัยทัศน์	4.13	0.59	มาก	3
2. ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	4.13	0.56	มาก	2
3. ทักษะทางความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	4.04	0.60	มาก	5
4. ทักษะการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม	4.17	0.60	มาก	1
5. ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล	4.06	0.58	มาก	4

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
รวม	4.11	0.53	มาก	

จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 สามารถสรุปได้ว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = .53) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด 3 ลำดับแรก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ทักษะการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = .60) รองลงมา คือ ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = .56) และการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = .59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1) การมีวิสัยทัศน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = .59) โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด โดยลำดับแรกคือ ข้อ 2 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กร ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = .75) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ข้อ 6 ผู้บริหารมีความพร้อมในการนำองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = .76) อยู่ในระดับมาก และข้อ 8 ผู้บริหารมีการประชุมเพื่อแนะแนวทาง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นภาพในอนาคตร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = .74) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 7 ผู้บริหารมีการให้ข้อมูลแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = .75) อยู่ในระดับมาก

2) ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = .56) โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด โดยลำดับแรกคือ ข้อ 7 ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับกาลเทศะ ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = .63) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ 4 ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาศึกษาหาข้อมูลเพื่อเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = .71) อยู่ในระดับ มาก และข้อ 8 ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวสร้างความร่วมมือและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = .69) อยู่ในระดับ มาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 1 ผู้บริหารมีความสามารถในการสื่อสารที่หลากหลาย ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = .71) อยู่ในระดับ มาก

3) ทักษะทางความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = .60) โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด โดยลำดับแรกคือ ข้อ 1 ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = .69) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ 3 ผู้บริหารมีการแสดงความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพในขณะเดียวกันก็เกิดกระบวนการ

ปรับปรุงความคิดของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .72) อยู่ในระดับมาก และข้อ 5 ผู้บริหารมีการคิดที่สอดคล้องกับสภาพบริบทผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นด้วยความเคารพทางความคิด ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .71) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 7 ผู้บริหารมีการดำเนินการและการประเมินคุณภาพของนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้น ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .69) อยู่ในระดับมาก

4) ทักษะการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = .60) โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด โดยลำดับแรก คือ ข้อ 1 ผู้บริหารส่งเสริมให้แต่ละคนเข้าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .69) อยู่ในระดับ มาก รองลงมาคือ ข้อ 9 ผู้บริหารส่งเสริมให้มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .75) อยู่ในระดับ มาก และข้อ 2 ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันด้วยกระบวนการระดมความคิด ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = .73) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 10 ผู้บริหารมีการพัฒนาประสิทธิภาพให้กับทีมงานอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = .75) อยู่ในระดับ มาก

5) ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .58) โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ลำดับแรก โดยลำดับแรก คือ ข้อ 6 ผู้บริหารตระหนักถึงจริยธรรมและมารยาทในการใช้อินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .58) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ 3 ผู้บริหารมีความสามารถในการสืบค้นข้อมูลมาใช้ในการพัฒนากระบวนการทำงานให้มีความทันสมัย ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .70) อยู่ในระดับมาก และข้อ 2 ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลายในการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .73) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 6 ผู้บริหารมีความสามารถในการผลิตสื่อดิจิทัลเพื่อใช้ในการสื่อสาร เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่ชุมชน ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = .69) อยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 สรุปผลได้ดังนี้ ผู้วิจัยได้นำด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2 ด้าน มาสร้างแบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยสามารถสรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ได้ดังนี้

ทักษะทางความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ประกอบด้วย 1) เปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้แสดงศักยภาพ ทักษะความสามารถด้วยการจัดให้มีและหรือส่งเสริมให้เข้าร่วมการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดเวทีการสัมมนา รวมถึงการศึกษาดูงานต้นแบบสถานศึกษาที่มีผลการ

ดำเนินงานด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่เป็นที่ประจักษ์ 2) สร้างขวัญกำลังใจ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยกย่องเชิดชูแก่ผู้บริหารสถานศึกษาผู้มีผลงานเป็นต้นแบบ และผลักดันให้มีรวมกลุ่มผู้บริหารต้นแบบเพื่อส่งต่อแนวคิดในการพัฒนาสถานศึกษา 3) ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น และ 4) กำหนดให้เป็นมาตรฐานหนึ่งในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน

ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ประกอบด้วย 1) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะ Digital Literacy 2) สร้างความตระหนัก ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน เช่น ใช้ในการสื่อสาร เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ รวมถึงมีการประเมินผลการใช้เทคโนโลยี และ 3) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมารยาท กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า

1.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับ มาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ผ่านการอบรมพัฒนาโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการอบรมเพื่อเลื่อนหรือขอมีวิทยฐานะ อีกทั้งการอบรมสัมมนาในรูปแบบออนไลน์ที่หลากหลายและสามารถเข้าถึงการพัฒนาโดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 จากครูพัฒนามาประยุกต์ใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ และแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสนเทศที่มีอยู่อย่างหลากหลายช่องทาง และเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ในทุกที่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของรัตน เหลืองงาม (2562) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีการอบรมและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอจนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อสร้างความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจประกอบกับคุณลักษณะของผู้บริหารที่

สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญขึ้น มีความสามารถในการนำการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์ กลยุทธ์และวัฒนธรรมขององค์การพร้อมกับการส่งเสริมริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างความเข้าใจและความรู้สึกร่วมของผู้ตามจนเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของคณิง นิธย์ กิจวิธ (2561) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ทราบและตระหนักดีว่า โลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปมากกว่ายุคก่อน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคของการก้าวกระโดดที่ก้าวได้ไกลที่สุดเท่าที่เคยมีมา อันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ของโลกเข้าด้วยกัน ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนทุกคนในสังคมอย่างเลี่ยงไม่ได้ ทุกคนจึงต้องมีความตื่นตัว มีความเคลื่อนไหว และเตรียมพร้อมในการเปลี่ยนแปลงตนเองให้มีทักษะสำหรับการดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษใหม่

1.2 ทักษะทางความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พบว่า อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เปิดกว้างและยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์หรือการคิดเชิงกลยุทธ์เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา อีกทั้งมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ มีการเสาะแสวงหานวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาให้มีความทันสมัย เป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถถ่ายทอดความคิดออกมาให้เห็นในรูปแบบที่หลากหลาย สามารถสร้างผลงานที่เป็นผลผลิตตามแนวทางการจัดการเรียนการศึกษาในยุค 4.0 อีกทั้งยังส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ เพื่อการสร้างนวัตกรรม สนองนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) สอดคล้องกับผลการวิจัยของจิราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560) พบว่า อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการที่จะเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานแบบเดิม ๆ ให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ในการสร้างสรรค์งานมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของจารินี สิกุลจ้อยและคณะ (2558) พบว่า อยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีการคิดรวบรวมเหตุการณ์ หรือแก้ปัญหาได้มาก กว้างไกลหลายทิศทางแปลกใหม่และมีคุณค่าโดยสามารถดัดแปลงปรุงแต่งและยืดหยุ่น ผสมผสานความคิดเดิมให้เกิดเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และมีประโยชน์ มีลักษณะเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ มีประสบการณ์สูง มีปฏิภาณไหวพริบ มีความสามารถในการประยุกต์เรื่องราวต่าง ๆ ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ มีความหยั่งรู้ คาดการณ์สิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ มีความอิสระในการแสดงออก กล้าตัดสินใจ

ในสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ มีความสามารถในการจูงใจ โดยเฉพาะในด้านมีจินตนาการ มีวิสัยทัศน์ และมีความยืดหยุ่นในการบริหารงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของนัยนัปปพร แก้วจิราสิน (2562) พบว่า อยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากการคัดเลือกผู้ที่มาปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารสถานศึกษาในฐานะผู้บริหารมีขั้นตอนในการคัดกรองหรือหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกที่เหมาะสมทำให้สถานศึกษาได้บุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานเป็นอย่างดี ผสมกับในปัจจุบันผู้บริหารได้มีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองทั้งจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้บริหารด้วยกันและจากหน่วยงานต้นสังกัดผ่านกระบวนการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ การศึกษา ดูงาน และได้รับการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมุ่งพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนไปสู่ศตวรรษที่ 21

1.3 ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล พบว่า อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เนื่องจากสถานการณ์วิกฤต COVID-19 ทำให้การเรียนรู้ เปิดกว้างและมีหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และไม่ให้เสียโอกาสในการเรียนรู้ เทคโนโลยีและดิจิทัลจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่สำคัญ และถูกนำมาใช้รับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมขององค์กรเชิงดิจิทัลมากยิ่งขึ้น ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัลเชื่อมโยงกับการบริหารงานของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารวิชาการ การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารงบประมาณ การสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ในองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เทคโนโลยีและดิจิทัลจึงถูกนำมาเชื่อมสัมพันธ์ สร้างองค์กร เชื่อมโลก มนุษยชาติ เชื่อมคนและความรู้ได้อย่างไม่จำกัด อีกทั้งมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงครูและบุคลากรทางการศึกษาได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐธิดา พรพทุมชัย กิจ และคณะ (2564) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากการบริหารสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กรอย่างชัดเจน มีความรู้ความสามารถและเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน มองการณ์ไกล และมุ่งพัฒนาตนเอง ผู้เรียน บุคลากร และองค์กรให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยนำสื่อดิจิทัลมาเป็นส่วนช่วยในการพัฒนา สอดคล้องกับผลการวิจัยของเจษฎา ชวนะไพศาล (2563) พบว่า อยู่ในระดับมาก เนื่องจากในปัจจุบันหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับมีนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษามีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี สามารถนำไปปฏิบัติงาน

ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

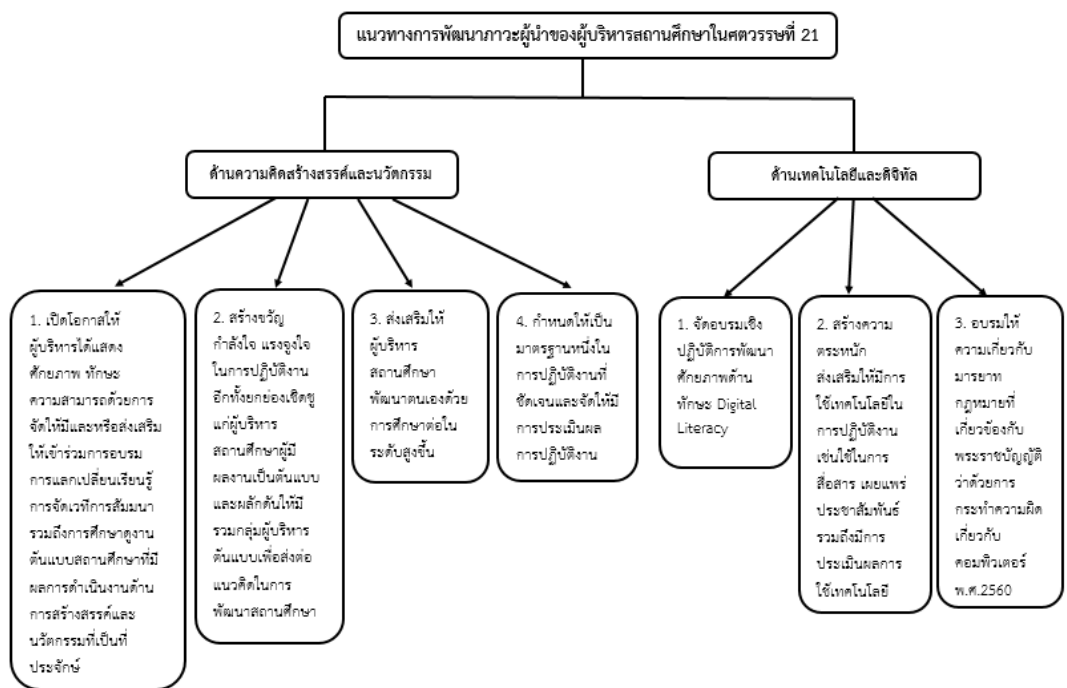
2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า

2.1 ทักษะทางความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า อาจเกิดจากการปฏิบัติคำสั่งตามนโยบายของต้นสังกัดซึ่งขาดโอกาสและการมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิดที่สร้างสรรค์ ถูกจำกัดด้วยปัจจัยในด้านอื่น ๆ ที่ไม่สนับสนุนให้สามารถผลักดันความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้สามารถปฏิบัติได้จริง การขาดทักษะด้านเทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศที่มีอยู่ ขาดประสบการณ์ในการคิดรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน การขาดทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพหรือการแสดงออกทางความคิดที่มีประสิทธิภาพ ขาดการฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงพัฒนานวัตกรรม ขาดทีมงาน ทีมวิจัย หรือผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการที่จะผลักดันและส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการสร้างนวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษา แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเนื่องจากนโยบายไม่ต่อเนื่อง การผลิตนวัตกรรมไม่ได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการต่อยอดหรือนำไปสู่การปฏิบัติ การกำกับติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง และมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ดังต่อไปนี้ เปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้แสดงศักยภาพ ทักษะความสามารถด้วยการจัดให้มีและหรือส่งเสริมให้เข้าร่วมการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดเวทีการสัมมนา รวมถึงการศึกษาดูงานต้นแบบสถานศึกษาที่มีผลการดำเนินงานด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่เป็นที่ประจักษ์ สร้างขวัญกำลังใจ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานอีกทั้งยกย่องเชิดชูแก่ผู้บริหารสถานศึกษาผู้มีผลงานเป็นต้นแบบ และผลักดันให้มีรวมกลุ่มผู้บริหารต้นแบบเพื่อส่งต่อแนวคิดในการพัฒนาสถานศึกษา ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น กำหนดให้เป็นมาตรฐานหนึ่งในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของกุลชลี จงเจริญ (2562) ได้สรุปแนวทางไว้ว่า ใช้วิธีการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งการเรียนรู้แบบผสมผสานนี้จะเป็นการนำกระบวนการพัฒนาหลายวิธีเพื่อให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ตามแบบของ Oliver, M. & Trigwell, K. (2005) จะมีลักษณะเป็นการผสมผสานเทคโนโลยีการพัฒนาผ่านเว็บ การผสมผสานในรูปแบบหรือวิธีการที่เน้นเชิงวิชาการ การผสมผสานรูปแบบวิธีการทางเทคโนโลยีผ่านหลักสูตรเฉพาะและหรือการฝึกอบรมและการผสมผสานเทคโนโลยีการสอนเข้ากับงานปกติ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารได้มีการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพและเหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์

2.2 ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าผู้บริหารมีความสนใจในการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลค่อนข้างน้อย การนำเทคโนโลยีและดิจิทัลมาใช้ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพจึงยังไม่เป็นไปเท่าที่ควร การพัฒนาตนเองและองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เทคโนโลยีและดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด แต่ด้วยภาระงานของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการบริหารเชิงนโยบายที่มีค่อนข้างมาก ส่งผลให้ผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการปฏิบัติงาน ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์อาจเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการขาดทักษะด้าน Digital Literacy สำหรับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ดังนี้ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะ Digital Literacy สร้างความตระหนัก ส่งเสริมให้มีแรงจูงใจให้มีการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน เช่น ใช้ในการสื่อสาร เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ รวมถึงมีการประเมินผลการใช้เทคโนโลยี อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมารยาท กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 กำหนดให้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา จัดให้มีการศึกษาดูงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของปทุมรัตน์ สีธูป (2561) สรุปแนวทางไว้ว่า ผู้บริหารต้องมีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการจัดการศึกษาโดยมีแนวทางในการดำเนินงาน คือ 1) การเตรียมการรองรับเทคโนโลยีต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กร ทั้งโครงสร้างและบุคลากร แนวทางพัฒนาได้แก่ พัฒนาความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยี พัฒนาความรู้และความเข้าใจการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ IT (Information Technology) มาใช้ในการบริหาร พัฒนาระบบ GIS (Geographic Information System) เพื่อการบริหารการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนา ด้านเทคโนโลยีการจัดตั้งกองทุน การติดตั้งเครือข่ายเชื่อมโยงเทคโนโลยี การจัดทำแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี 2) การใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาเป็นหมวดหมู่ในฐานข้อมูลของหน่วยงานแนวทางการพัฒนามีดังนี้ การให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ การจัดระบบข้อมูล การวางแผนจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบการวิเคราะห์ชุมชน และ 3) การใช้ระบบสารสนเทศสนับสนุนการทำงานบริหารให้มีประสิทธิภาพ แนวทางการพัฒนา ได้แก่ การใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศในการสนับสนุนการบริหารงาน การเชื่อมต่อข้อมูลพัฒนาระบบเทคโนโลยีให้สามารถเรียกใช้ข้อมูลได้ทุกงานทุกฝ่าย

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้สำคัญจากงานวิจัย นำเสนอตามภาพดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้สำคัญจากงานวิจัย

จากภาพ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบสำคัญ คือ

1. ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ควรเน้นให้ผู้บริหาร 1.1 แสดงศักยภาพ ส่งเสริมให้เข้าร่วมการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดเวทีการสัมมนา รวมถึงการศึกษาดูงาน 1.2 สร้างขวัญกำลังใจ สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ยกย่องเชิดชูแก่ผู้บริหารสถานศึกษาผู้มีผลการปฏิบัติงานเป็นที่ประจักษ์ ผลักดันให้มีการรวมกลุ่มผู้บริหารต้นแบบเพื่อส่งต่อแนวคิดในการพัฒนาสถานศึกษา 1.3 ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น และ 1.4 กำหนดให้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เป็นมาตรฐานหนึ่งในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และจัดให้มีการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม

2. ด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ควรเน้นให้ 2.1 จัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนา ศักยภาพด้านทักษะ Digital Literacy 2.2 สร้างความตระหนัก ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน เช่น ใช้ในการสื่อสาร เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ รวมถึงมีการประเมินผลการใช้เทคโนโลยี และดิจิทัลในองค์กร 2.3 อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมารยาท กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติว่า ด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดสองด้าน คือ ทักษะทางความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และ ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้เข้ารับการอบรม อบรมออนไลน์ สัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยน รับฟังความรู้ ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ นำมาต่อยอดปรับประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ควรศึกษาผลการวิจัย และนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประกอบการวางแผนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
2. ควรทำการวิจัยในเรื่องนี้ในสถานศึกษาหรือเขตการศึกษาอื่น ๆ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่หลากหลายอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในหน่วยงานทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา ชวนะไพศาล. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรรณิกา เรตมอนต์. (2559). ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน. (ดุขนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุขนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- กุลชลี จงเจริญ. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 12(1), 189.

- คณินนิตย์ กิจวิจิ. (2561). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า*, 5(1), 33.
- จารินี สิกุลจ้อย, พจนีย์ มั่งคั่ง และสุนันทา โกธ. (2558). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*, 10(1), 46.
- จีราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชนิดาภา แสงบุญอนันต์. (2561). การพัฒนาการศึกษาไทยสู่ศตวรรษที่ 21 ภายใต้กรอบไทยแลนด์ 4.0. ใน *บทความสังคมศาสตร์ เล่ม 3*. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- ณัฐณิชา พรปทุมชัยกิจ, อุดมพันธ์ พิษณุประเสริฐ และพงษ์ศักดิ์ ทองพินซัง. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ โยโสธร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 15(2), 50.
- ธีรดา สืบวงศ์ชัย. (2553). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- นัยน์พร แก้วจิราสิน. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญช่วย สายราม. (2561). *ทักษะภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. เข้าถึงได้จาก <http://wetoknows.blogspot.com>.
- ปทุมรัตน์ สีธูป. (2560). *การพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- รัตนา เหลืองงาม. (2562). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วิโรจน์ สารรัตนะ, พระครูสุธีจริยวัฒน์, พระครูธรรมมาภิสมัย, พระมหาสุภัย สุภกิจใจ, พระณัฐวุฒิ สัมปโน และวิฑูล ทาชา. (2561). ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(1), 267-270.
- Oliver, M. & Trigwell, K. (2005). Can 'Blended Learning' Be Redeemed?. *E-Learning*, 2(1), 17-26.

